

8. UNSTAT, National Accounts, Main Aggregates Database. – [Cited 2009, October]. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.unstats.un.org/unsd/snaama/dnlList.asp>.

Хомішин Н.И., Биленко Ю.И. Основные тенденции в структуре спроса в странах центральной и Восточной Европы

Рассмотрены темпы роста частного потребления, импорта и других компонентов ВВП в течение 1990-2008 гг. Подана общая тенденция потребления в странах Центральной и Восточной Европы. Прослежено изменения в структуре спроса, которые являются следствием экспортно-импортных потоков и проанализированы индивидуальные потребительские расходы стран ЦСЕ в 1999 и 2007 гг. Описана роль внутреннего спроса для экономического роста стран ЦСЕ. Исследованы отличия между влиянием импорта на частное потребление в разных странах ЦСЕ с помощью регрессионной модели.

Ключевые слова: структура спроса, структура потребления, индивидуальные потребительские расходы, импорт.

Khomyshyn N.I., Bilenko Yu.I. The main trends of the structure of the demand in Central and Eastern Europe

It has been proven that the structure of demand constant changes. Thus, consumption structure changes significant. However, we can separate the following features: the demand for food increases slowly than income, on clothes and similar categories of goods – increases in proportion to income, the demand for housing, furniture, appliances, transport (especially private), recreation and other services grows much faster than income. Import growth in CEE influences positive on consumption. The most powerful link between imports and consumption are in such countries as Bulgaria, Czech Republic, and of course, in Ukraine. The smallest impact on consumption is observed in Hungary and Estonia.

Keywords: structure of demand, structure of consumption, individual consumption expenditure, import.

УДК 336.711.65 Доц. Т.В. Черничко, канд. екон. наук – Мукачівський ДУ

**ФІНАНСОВІ ТА КРЕДИТНІ ВІДНОСИНИ В СИСТЕМІ
ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

Узагальнено теоретичні підходи щодо формування змісту грошових, фінансових та кредитних взаємин у системі економічних відносин. Визначено схему взаємозв'язку між зазначеними формами економічних відносин, досліджено їхні основні функції.

Ключові слова: економічні відносини, грошові відносини, фінансові відносини, кредитні відносини, функції кредиту.

В умовах еволюційної трансформації економічної системи, покращення її якісних характеристик та зростання обсягів матеріального виробництва в значному ступені залежить від оптимізації процесу організації виробництва, розподілу, обміну та споживання. Вагоме місце в межах організаційно-економічних відносин належить грошовим, фінансовим та кредитним відносинам. Кожна з перерахованих форм економічних відносин є абстрактним узагальненням реальних господарських зв'язків.

Грошові відносини в цій сукупності є найширшим поняттям. Вони пов'язані з економічними відносинами, які виникають в процесі використання грошей, як унікального засобу обміну та пов'язані із виміром вартості (ціни) різноманітних товарів та послуг. У фаховій економічній літературі грошові відносини визначаються, як "...рух грошових зобов'язань, що забезпе-

чує процес обігу різних видів грошей, які виконують повною мірою чи частково функції міри вартості, засобу обертання, платежу, нагромадження (чи заощадження), світових грошей" [1, с. 252].

Фінансові відносини – це частина грошових відносин, яка пов'язана з формуванням та використанням грошових фондів з метою забезпечення розширеного відтворення, задоволення потреб суб'єктів господарювання та населення, здійснення економічних, соціальних, політичних та інших функцій сучасної держави. В. Опарін фінансові відносини визначає як відносини, які "...відображаючи рух вартості від одного суб'єкта до іншого, характеризують обмінні, розподільні і перерозподільні процеси і проявляються у грошових потоках" [2, с. 40]. У сукупності суб'єктів фінансових відносин важливою є роль держави. У процесі суспільного виробництва фінансові відносини відображають насамперед відносини розподілу. Сукупність фінансових відносин в межах економіки країни формує її бюджетну систему.

Кредитні відносини – це відособлена частина грошових відносин, пов'язана зі створенням та використанням позичкового капіталу. Вони характеризують "...специфічні економічні відносини, пов'язані з акумулюванням тимчасово вільних ресурсів (матеріальних благ, товарів та послуг, грошових зобов'язань, фінансових коштів), наданих потім кредитором боржнику на умовах добровільності, терміновості, платності і поверненості" [1, с. 252].

Таким чином, в основу кредитних відносин закладено процес надання вартості (в грошовій або товарній формах) у позику і повернення її разом із певним відсотком. Формування кредитних відносин пов'язано з існуванням кредитної системи – сукупності кредитних інституцій (банків та інших фінансових структур). Ці кредитні установи забезпечують функціонування специфічного кредитного механізму, який включає основні принципи кредитування, кредитне планування та управління кредитом, умови та методи кредитування, способи його кількісного регулювання.

Взаємозв'язок і взаємозалежності між грошовими, фінансовими та кредитними відносинами є надзвичайно складними та суперечливими та визначаються, значною мірою, станом розвитку економіки країни. В спрощеній формі цей зв'язок можна відобразити таким чином (рис. 1):

Рис. 1. Схема взаємодії грошових, фінансових та кредитних відносин

На підставі наведених визначень можна зробити висновок, що найширшим поняттям є грошові відносини. Як структурні елементи (компо-

ненти) грошових відносин виділяють і фінансові, і кредитні відносини, які тісно пов'язані між собою. Кредитні відносини є частиною фінансових, проте не всі фінансові відносини можна визначити як кредитні.

Розглянемо докладніше особливості фінансових відносин. Вони є складним суспільним явищем та охоплюють всі фази економічних відносин. Послідовність та неперервність процесу суспільного виробництва є можливою лише за умови, що вся створена на виробництві та реалізована в процесі обміну вартість буде розподілена (перерозподілена), тобто будуть сформовані грошові фонди, які стануть основою для задоволення різних потреб. Ці грошові фонди, грошові відносини, пов'язані з розподілом (перерозподілом) вартості валового суспільного продукту та частини національного багатства і формують зміст фінансів.

Таким чином, основною сферою виникнення та функціонування фінансів є фаза економічних відносин, пов'язана з розподілом. Фінанси є інструментом вартісного розподілу суспільного продукту за цільовим призначенням та суб'єктами економічних відносин.

Застосування заходів фінансового впливу держави на процеси економічного розвитку пов'язано з залученням значних фінансових ресурсів, яких вилучає держава у суб'єктів господарювання та населення, або формує за допомогою кредитних ресурсів.

Кредитні відносини відображають цілісний процес руху позикового капіталу, який включає стадії його залучення, акумуляції та перерозподілу в ті сфери народного господарства, де виникає дефіцит коштів (рис. 2). У розвиненому ринковому господарстві кредитні відносини виступають обов'язковим елементом механізму господарювання та забезпечують регулювання процесу суспільного відтворення. Кредитні відносини опосередковано впливають на процес матеріального виробництва – забезпечують процес зміни вартісних характеристик результатів виробництва та його неперервність.

Рис. 2. Основні процеси, які визначають рух позикового капіталу

Формулювання економічної ролі кредитних відносин є можливим шляхом визначення основних функцій сучасного кредиту. У загальному розумінні кредит (від латинського *creditum* – позика, борг) – це об'єктивна вартісна категорія, частина економічних відносин між суб'єктами ринку з приводу акумулювання та перерозподілу вартості на умовах їхнього повернення, терміновості і платності. "Кредит – це економічні відносини між юридичними та фізичними особами з приводу перерозподілу вартості на засадах повернення і, як правило, з виплатою процента" [3, с. 200].

У розвиненому ринковому господарстві кредит виконує такі функції: перерозподільну; регуляторну; стимулювальну; функцію ефективності; соціальну.

Перерозподільна функція є одною з основних та ґрунтується на економічній сутності кредиту. У процесі відтворення суспільного продукту в окремих сферах господарства вивільняються кошти, в інших – виникає потреба в них. Внаслідок кредитного перерозподілу прискорюється процес залучення нової вартості (грошей, товарних ресурсів тощо) у сфери господарювання. Таким чином, за рахунок тимчасово вільних коштів одних суб'єктів господарювання задовольняються тимчасові потреби в коштах інших суб'єктів. У масштабах економіки країни перерозподільна функція кредиту пов'язана з тимчасовим перерозподілом вартості між різними галузями національної економіки.

Регуляторна функція кредиту пов'язана з можливістю, за допомогою кредитних відносин, забезпечувати підтримку та оптимізацію пропорцій суспільного відтворення. Певні специфічні кредитні відносини, які виникають між державою та господарювання суб'єктами в окремих галузях або сферах господарського комплексу, спроможні забезпечити їх прискорений економічний розвиток. Кредитна політика держави впливає на формування структури суспільного відтворення ВВП та на основні макроекономічні пропорції: відтворювальні, галузеві, територіальні та секторальні.

Стимулювальна функція кредиту полягає у забезпеченні прискорення економічного розвитку. З одного боку, залучення додаткових позикових коштів призводить до розширення суспільного виробництва, зі структурою, яка найбільше відповідає попиту. Цим самим кредит є чинником розширення ємності товарного ринку з позицій сукупної пропозиції. З іншого боку, кредит розширює можливості для зростання величини сукупної пропозиції (шляхом спрощення доступу до додаткових грошових ресурсів та зростання рівня доходів окремих суб'єктів ринкової економіки (кредиторів) за рахунок кредитного відсотка). Таким чином, за допомогою кредитних відносин стимулюється розширення ємності товарного та грошового ринку країни та забезпечується повніша реалізація сукупного попиту та пропозиції.

Функція ефективності пов'язана з можливістю досягнення за допомогою кредиту максимального використання обмежених економічних ресурсів. Формування кредитних відносин забезпечує підвищення ефективності на всіх фазах суспільного виробництва: ефективність виробництва, обміну та споживання. На кожній з них формуються певні кредитні відносини, які і забезпечують максимізацію використання економічних ресурсів. Критерієм досягнення максимуму є поняття парето-ефективності або парето-оптимальності – стан за якого подальший розподіл або перерозподіл ресурсів призводить лише до шкоди (втрат) учасниками економічних відносин.

Соціальна функція кредиту полягає в тому, що на його основі зростає ефективність суспільного виробництва, що забезпечує і зростання життєвого рівня населення. Кредит сприяє покращенню стану споживчого ринку відповідно до пріоритету соціальної політики. Вагомим є значення споживчого кредиту, який сприяє швидшому зростанню життєвого рівня населення.

Література

1. **Кредитування та ризику** / М.П. Денисенко, В.М. Домрачев, В.Г. Кабанов, А.В. Ігнатенко, К.А. Чигирин. – К. : Вид. дім "Професіонал", 2008. – 480 с.
2. **Опарін В.М.** Фінанси: загальна теорія / В.М. Опарін. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 240 с.
3. **Операції комерційних банків** / Р. Коцовська, В. Ричаківська, Г. Табачук, Я. Грудзевич, М. Вознюк. – 4-те вид. – К. : Вид-во "Алерта", 2004. – 500 с.

Черничко Т.В. Финансовые и кредитные отношения в системе экономических отношений

Обобщены теоретические подходы относительно формирования содержания денежных, финансовых и кредитных отношений в системе экономических отношений. Определена схема взаимосвязи между данными формами экономических отношений, проведено исследование их основных функций.

Ключевые слова: экономические отношения, денежные отношения, финансовые отношения, кредитные отношения, функции кредита.

Chernichko T.V. Financial and credit relations are in system of economic relations

In the article generalizes theoretical studies in relation to forming of maintenance of money, financial and credit relations in the system of economic relations. Certainly chart of intercommunication between the noted forms of economic relations, research of basic functions is conducted.

Keywords: economic relations, money relations, financial relations, credit relations, credit functions.

УДК 330.12.334.7 Мол. наук. співроб. В.М. Черторижський – Інститут РД НАН України; студ. А.В. Колодійчук – НУ "Львівська політехніка"

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В РЕГІОНІ

Проаналізовано організаційні аспекти формування сприятливого інвестиційного клімату на національному, регіональному рівнях та на рівні підприємства. Визначено чинники впливу на інвестиційну привабливість регіону та класифікаційні підходи до регіональних інвестиційних проектів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційний капітал, управління, інвестиційна привабливість, інвестиційні проекти.

Організаційні аспекти формування інвестиційного клімату треба розглядати на трьох рівнях: національному, регіональному, рівні підприємства. Перший з них формується і забезпечується за допомогою відповідних інструментів державної інвестиційної політики, які можна поділити на три групи: макроекономічні, мікроекономічні та інституціональні.

До макроекономічних належать інструменти, що визначають загальноєкономічний клімат інвестицій, а саме впливають на відсоткову ставку, темпи зростання економіки і зовнішньоторговельний режим (визначаються комплексом заходів бюджетно-податкової політики). До мікроекономічних належать заходи, які впливають на окремі складові інвестицій або на окремі галузі: податкові ставки, правила амортизації, гарантії, пільгові кредити. Інституціональні інструменти дають змогу досягти координації інвестиційних